

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВІВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШІСА

МОКЛЯК ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ

УДК 343.9:343.326

ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор
ГОЛОВКІН Богдан Миколайович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, завідувач
кафедри кримінології та кримінально-
виконавчого права.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент
БАБЕНКО Андрій Миколайович,
декан факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Одеського державного університету
внутрішніх справ;

кандидат юридичних наук, доцент
ЛУЦЕНКО Юрій Васильович,
співробітник Головного управління по
боротбі з корупцією та організованою
злочинністю Служби безпеки України.

Заквіт підбудеться 02 жовтня 2020 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.502.01 у Науково-дослідному інституті вивчення проблеми злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за адресою: 61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 49.

І дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України за адресою: 61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 49.

Автореферат розісланий 01 вересня 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. В. Нетеса

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. На шляху до майбутнього членства в Європейському Союзі та інтеграції в євроатлантичний безпековий простір Україна зіткнулася зі збройною агресією з боку Російської Федерації (РФ), із терористичною діяльністю гібридного характеру, зазнала великих втрат серед цивільного населення. Відтоді тероризм в усіх його формах і проявах став однією із основних загроз національній безпеці України, що підтверджується керівними документами стратегічного планування у секторі безпеки і оборони, а також Річною національною програмою під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік.

Терористична діяльність в Україні має свої особливості. З одного боку, вона містить ознаки міжнародного тероризму, що загрожує європейській та глобальній безпеці, а з другого – є одним із засобів ведення гібридної війни РФ проти України. На початку проведення антитерористичної операції (АТО) та в її активній фазі (2014–2017) терористична діяльність здебільшого виражалася у вчиненні вибухів, обстрілів, вбивств, захопленні заручників, перешкоджанні моніторинговій місії ОБСЄ. Останнім часом вона поєднується із спеціальними інформаційними операціями, кібератаками і кіберінцидентами, а також посяганнями проти об'єктів критичної інфраструктури.

У нинішніх умовах Україна належить до держав із високою ймовірністю вчинення терористичних злочинів на їх територіях, а також проти їх представництв за кордоном. У Глобальному індексі тероризму за 2019 р. Україна посідає 24-те місце із 138 країн світу і належить до країн із найвищим рівнем впливу тероризму на політику і життя суспільства.

Серед вітчизняних вчених, які здійснили вагомий внесок у дослідження різних аспектів і засобів боротьби з тероризмом, слід назвати О. В. Акульшина, В. Ф. Антипенка, А. М. Бабенка, О. Ю. Баличева, М. М. Бунчука, К. Є. Войтовського, В. О. Глушкова, В. П. Горбуліна, В. К. Грищука, Б. М. Головіна, В. В. Голіну, А. О. Данилевського, Ю. Б. Данильченка, С. О. Допилку, В. В. Драного, В. М. Дрьоміна, О. О. Дудорова, Л. М. Демидову, В. П. Ємельянова, О. Г. Зарубу, А. Ф. Зелінського, Н. А. Зелінську, Д. Ю. Золотухіна, Ю. А. Іванова, А. Е. Ізетова, В. С. Канціра, М. В. Карчевського, Л. Ф. Компанцеву, І. М. Копотуна, О. М. Костенка, І. О. Криворучка, В. Н. Кубальського, С. С. Кудінова, М. М. Кучерука, В. А. Ліпкана, Ю. В. Луценка, Л. М. Ляшенка, А. О. Місюру, С. М. Мохончука, Л. І. Мошкову, В. Я. Настюка, Л. В. Новікова, В. Г. Пилипчука, М. В. Рибачука, І. М. Рижова, О. О. Резнікову, М. В. Семікіна, В. В. Середу, І. Р. Серкевич, О. О. Степанченка, В. П. Тихого, Г. П. Фердмана, В. І. Шакуна, С. С. Яценка та ін.

Кримінологічні дослідження явища тероризму на рівні докторських дисертацій здійснили Ю. Б. Данильченко (2018) і О. О. Степанченко (2018). У роботі Ю. Б. Данильченка осмислено феномен тероризму в системі кримінального насильства, визначено соціально-психологічні чинники вчинення терористичних актів, запропоновано механізм протидії тероризму. О. О. Степанченко дослідив проблему етнорелігійного тероризму в системі інструментів геополітичної боротьби, запропонував стратегію і механізми протидії цьому явищу.

Збереження високого рівня терористичної загрози для України, застарілість керівних документів стратегічного планування, недосконалість функціонування загальнодержавної системи боротьби з тероризмом обумовили вибір цієї теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Положення дисертації відповідають Стратегії національної безпеки України, Воєнній доктрині України, Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, Концепції боротьби з тероризмом в Україні, Доктрині інформаційної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, Річній національній програмі під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, в межах фундаментальних досліджень «Теоретичні і прикладні проблеми запобігання злочинності та реформування державної кримінально-виконавчої служби в Україні» (номер державної реєстрації 0111U000958).

Тему дисертації затверджено вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 5 від 25 грудня 2015 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо напрямів та заходів протидії терористичній діяльності в Україні.

Поставлена мета обумовила вирішення таких завдань:

- оцінити стан розроблення проблеми протидії терористичній діяльності та обрати методiku її кримінологічного дослідження;
- розробити кримінологічне поняття терористичної діяльності;
- здійснити кримінологічний аналіз терористичних злочинів і встановити тенденції їх вчинення в Україні;
- дослідити особу терориста і провести типологію терористів;
- охарактеризувати детермінуючий комплекс терористичної діяльності в Україні;
- вивчити міжнародний і зарубіжний досвід боротьби з тероризмом;
- сформулювати стратегічні напрями розвитку державної антитерористичної політики;

– запропонувати пріоритетні заходи запобігання і протидії терористичній діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері забезпечення національної безпеки України.

Предметом дослідження є протидія терористичній діяльності в Україні.

Методи дослідження. Відповідно до мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження були використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Діяльнісний методологічний підхід застосовано для пізнання предмета, об'єкта, цілей, засобів, суб'єктів і результатів терористичної діяльності. За допомогою *історичного методу* проаналізовано стан наукового розроблення проблеми боротьби з тероризмом і протидії терористичній діяльності (підрозділ 1.1). *Логіко-догматичний метод* використовувався при глумаченні окремих наукових і законодавчих термінів, положень законодавства, формулюванні визначень кримінологічних понять і категорій (підрозділи 1.2, 3.2, 3.3). *Системно-структурний метод* пізнання дозволив розрити її будову, взаємопов'язані ланки і види терористичної діяльності, оцінити її роль у стратегії ведення гібридної війни РФ проти України, проаналізувати кількісні і якісні показники терористичних злочинів, дослідити структуру особи злочинця і провести типологію терористів, розкрити склад елементів детермінуючого комплексу, розробити заходи протидії терористичній діяльності (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 3.3). *Порівняльно-правовий метод* застосовано для дослідження зарубіжного і міжнародного досвіду боротьби з тероризмом (підрозділ 3.1). За допомогою *статистичного методу* здійснено аналіз даних статистичної звітності Єдиного реєстру досудових розслідувань Офісу Генерального прокурора України, відомостей Державної судової адміністрації України, результатів міжнародних моніторингових звітів (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1). *Конкретно-соціологічні методи* (вивчення документів, контент-аналіз публікацій ЗМІ і мережі Інтернет, експертні оцінки) використано для встановлення тенденцій вчинення терористичних злочинів, з'ясування криміногенних рис особи терориста і проведення типології злочинців, розроблення заходів протидії терористичній діяльності в Україні (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2, 3.3).

Нормативно-правовою базою дисертації стали Конституція України, закони України, укази Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, керівні документи стратегічного планування у сфері забезпечення національної безпеки і боротьби з тероризмом, а також міжнародні конвенції та договори, до яких приєдналася Україна, Кримінальний кодекс України, акти законодавства інших галузей права.

Емпіричну базу дисертації складають: результати вибіркового узагальнення 170 кримінальних проваджень і вироків за статтями 258–258³ КК

України, розглянутих місцевими районними судами Донецької, Луганської, Запорізької, Одеської, Сумської, Харківської областей за період 2013–2018 рр.; результати експертного опитування 120 працівників Служби безпеки України (2019), а також аналітичні доповіді Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, статистичні звіти Міністерства внутрішніх справ України, Державної судової адміністрації України, Офісу Генерального прокурора України. Крім цього, під час написання роботи використано особистий практичний досвід роботи в центральному управлінні Служби безпеки України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розкритті кримінологічної природи терористичної діяльності, її детермінуючого комплексу та наданні рекомендацій із запобігання і протидії такій діяльності. Найбільш значущими результатами, що розкривають новизну роботи, є такі положення, висновки та рекомендації:

уперше:

- встановлено, що створенням терористичних груп або терористичних організацій на території України займаються військові формування і силові відомства РФ (62,3%), міжнародні терористичні організації (17,4 %), незаконні збройні формування «ДНР» та «ЛНР» (14,6 %), стійкі злочинні об'єднання (5,8 %);

- визначено джерела фінансування терористичної діяльності в Україні, до яких належать: кошти держави-окупанта (50,6 %), кошти від незаконного бізнесу в Україні (21,7 %), кошти від окремих політичних сил (20,5 %), таємні фонди міжнародних терористичних організацій (7,2 %);

- здійснено диференціацію стратегічних і тактичних цілей терористичної діяльності в Україні, відповідно до якої стратегічними цілями названо такі:

- дестабілізація суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації; перешкодження євроінтеграції і сталому розвитку України; виснаження економічних, військових і людських ресурсів держави; формування негативного іміджу України у світі для позбавлення міжнародної підтримки; радикалізація і поляризація суспільства на ґрунті мовних, етнічних, конфесійних протиріч; здолання національного опору збройній агресії РФ; зниження ефективності державного управління; поширення терористичної ідеології; провокація анексії нових територій України і розв'язання агресивної війни та ін.;

- до тактичних цілей терористичної діяльності віднесено такі:

- примус органів публічної влади до певних дій чи бездіяльності; відволікання сил і засобів правоохоронних органів від виконання поточних завдань; стимулювання невдоволення серед населення діями органів державної влади і місцевого самоврядування; створення загрози повторних терористичних посягань, посилення соціальної напруги і панічних настроїв; залякування населення і одночасно стимулювання кримінальної активності осіб, схильних до терористичної діяльності; розпалювання міжетнічних, міжконфесійних

конфліктів; знищення або пошкодження критично важливих об'єктів інфраструктури і систем життєзабезпечення населених пунктів та ін.;

удосконалено:

– наукові положення про предмет, об'єкт, мотиви, цілі, засоби, суб'єкти і результати терористичної діяльності;

– кримінологічне визначення терористичної діяльності, під якою розуміється сукупність дій з організації, керівництва, ресурсного забезпечення і сприяння функціонуванню злочинних об'єднань терористичного спрямування, а також підготовка і вчинення терористичних актів та інших злочинів у терористичних цілях;

– знання про детермінуючий комплекс терористичної діяльності, що включає зовнішньополітичні, внутрішньополітичні, ідеологічні й інформаційні, безпекові, соціально-економічні, організаційно-управлінські, нормативно-правові, соціально-психологічні криміногенні чинники;

дістали подальшого розвитку:

– наукові позиції щодо концептуальних підходів і стратегічних напрямів розвитку державної антикорупційної політики;

– положення, що терористична діяльність в Україні полягає в комбінуванні цілеспрямованих насильницьких, технологічних, диверсійних та інформаційних протиправних дій на території України, проти громадян України за її межами, в інформаційному просторі та в українському сегменті мережі Інтернет, у терористичних цілях;

– погляди щодо типології терористів на підставі мотивації і спрямованості терористичної діяльності, згідно з якими в Україні за першим критерієм вирізняються корисливо вмотивовані терористи, ідеологічно вмотивовані терористи і терористи, які прагнуть стати відомими (прославитися), а за другим – політично спрямовані, націоналістично спрямовані і диверсійно спрямовані терористи.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що теоретичні положення і рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані: *у науково-дослідницькій сфері* – для подальшого вивчення терористичної діяльності в Україні та пошуку шляхів і засобів протидії їй; *у правотворчості* – для удосконалення і розвитку положень керівних документів стратегічного планування у сфері національної безпеки і боротьби з тероризмом; *у правозастосовній діяльності* – як рекомендації працівникам контррозвідувальних і оперативних підрозділів органів безпеки для підвищення ефективності протидії терористичній діяльності; *в навчальному процесі* – для викладання комплексу навчальних дисциплін кримінально-правового циклу і підготовки навчально-методичних матеріалів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана автором самостійно. Всі сформульовані у дисертації положення та висновки ґрунтуються на власних дослідженнях здобувача. Наукові ідеї та розробки

опубліковано у наукових фахових та інших виданнях автором самостійно (без співавторів).

Апробація матеріалів дисертації. Дисертацію обговорено та рецензовано на кафедрі кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені на таких наукових і науково-практичних конференціях: «Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи» (м. Харків, 2016 р.); «Злочинність у глобалізованому світі» (м. Харків, 2017 р.); «Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 2017 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження відображені у 8 наукових працях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України з юридичних наук, з яких 4 – у тих, що включені до міжнародних наукометричних баз, 1 – у зарубіжному науковому виданні (Республіка Молдова), а також тезах 3 доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що разом містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з них: основний текст – 199 сторінок, список використаних джерел (259 найменувань) – 29 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір теми дисертації, визначається її зв'язок із науковими планами і програмами, вказується мета й завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, наводяться відомості щодо особистого внеску здобувача, міститься інформація про апробацію матеріалів дисертації, її структуру й обсяг.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження терористичної діяльності» включає два підрозділи і висновки.

У **підрозділі 1.1 «Стан наукового розроблення проблеми протидії терористичній діяльності і методика її дослідження»** проаналізовані та систематизовані положення міжнародних універсальних і регіональних нормативно-правових актів, норми чинного законодавства України, а також позиції і підходи, представлені в доктринах кримінології і кримінального права щодо розуміння сутності, форм і проявів явища тероризму та існуючих методів боротьби з ним. Огляд й узагальнення результатів різногалузевих досліджень у сфері протидії тероризму засвідчив активне формування нової системи міжгалузевих знань, понять і категорій про це явище. Вказується про переважне зосередження наукового пошуку на розробленні універсального поняття тероризму, пізнанні сутності цього явища, класифікації форм і проявів тероризму, вирішенні ознак терористичних злочинів, окресленні кола таких

діянь, вирішенні спірних питань, пов'язаних із кваліфікацією цих злочинів і призначення покарання за їх вчинення. Констатуються різні підходи до розуміння тероризму у правових науках. Незважаючи на чималу кількість дисертаційних досліджень у сфері протидії тероризму, в існуючій системі наукового знання залишаються прогалини і малодосліджені питання. До останніх належить кримінологічне поняття терористичної діяльності, її структура, особливості організації, управління та здійснення в Україні, детермінуючий комплекс такої діяльності.

У підрозділі 1.2 «Кримінологічне поняття терористичної діяльності» сформульовано визначення кримінологічного поняття терористичної діяльності, розкрито її структурні елементи, а також коло злочинів, що нею охоплюються, запропоновано класифікацію таких злочинів.

Із урахуванням нормативно закріпленого переліку проявів терористичної діяльності надано визначення цього поняття, а також розкрито її структуру. Вказується, що предметом терористичної діяльності є вчинення терористичних актів та інших злочинів із терористичною метою. Загальним об'єктом терористичної діяльності є внутрішня і зовнішня політика, економіка, державне управління, громадянське суспільство. Спеціальним об'єктом терористичної діяльності можуть бути державні органи, органи місцевого самоврядування, оборонно-промисловий комплекс, інформаційний простір і його компоненти, український сегмент мережі Інтернет, сектори національної економіки і майновий комплекс, навколишнє природне середовище, об'єднання громадян, міжнародні організації, громадська думка. До безпосередніх об'єктів терористичної діяльності належать фізичні особи, службові особи іноземних дипломатичних установ в Україні, члени неурядових організацій, які мають міжнародний захист, представники іноземної держави, державні і громадські діячі, працівники правоохоронних органів, військовослужбовці, а також юридичні особи незалежно від форми власності, ділянки місцевості або території, будівлі і споруди, об'єкти транспортної інфраструктури та ін. Розкрито мотиви і цілі терористичної діяльності, а також охарактеризовані суб'єкти її здійснення. Зазначається, що засобами здійснення терористичної діяльності виступають матеріальні й інформаційні ресурси, необхідні для забезпечення злочинного результату, а також форми і способи злочинної поведінки.

Висловлюється судження, що загальними ознаками для терористичних злочинів є умисна форма вини; спеціальна мета; як правило, загальнонебезпечний спосіб злочинного посягання; протиправні дії, поєднані із заподіянням чи погрозою заподіяти шкоди життю, здоров'ю, майну однієї або більше осіб, або із спричиненням інших тяжких наслідків. Сукупність діянь, що підпадають під вказані ознаки, поділено на три категорії: злочини, що носять характер терористичних актів; злочини, спрямовані на підготовку терористичних актів; злочини, спрямовані на забезпечення чи укриття

терористичної діяльності. Результатом терористичної діяльності є досягнуті цілі, ухвалені в інтересах терористів рішення, або замах на вчинення терористичних актів і злочинів з терористичною метою.

Розділ 2 «Кримінологічна характеристика терористичної діяльності в Україні» складається з трьох підрозділів і висновків.

У підрозділі 2.1 «Кримінологічний аналіз терористичних злочинів» досліджено рівень, коефіцієнти, структуру, динаміку та регіональний розподіл злочинів, передбачених статтями 258–258⁵ КК України за 2013–2019 рр. За вказаний період усього обліковано 10 729 терористичних злочинів і виявлено 1 375 осіб, які вчинили злочини. При цьому було засуджено лише 279 терористів. У середньому щороку обліковується 1787 терористичних злочинів. Найвищий рівень цих діянь зафіксовано у 2016 р. (2345 злочинів і 485 осіб). У цей самий рік спостерігаються найбільші значення показників коефіцієнта інтенсивності злочинів на 100 тис. населення (5,48) і злочинної активності винних осіб на 100 тис. населення (1,65). Це пояснюється активізацією боротьби з тероризмом, проведенням численних спецоперацій СБУ, масовим викриттям і затриманням учасників терористичних груп (організацій) по всій країні. Починаючи з 2017 р., намітилася тенденція до зменшення кількості облікованих терористичних злочинів (2017 р. – 1739, 2018 р. – 1181, 2019 р. – 1110), що обумовлено припиненням злочинної діяльності значної кількості терористичних груп та інших злочинних об'єднань на території держави, зниженням інтенсивності ведення бойових дій на Сході України, певною стабілізацією криміногенної обстановки в сфері громадської безпеки та підвищенням оперативних спроможностей сил безпеки України.

Питома вага терористичних злочинів у 2019 р. становить 10,8 % від загальної кількості облікованих злочинів у сфері громадської безпеки. У структурі цих злочинів суттєво переважають терористичні акти (71,68 %); другу позицію посідає створення терористичної групи чи терористичної організації (та участь у них) (23,65%); на третьому місці – фінансування тероризму (4,16%); інші терористичні злочини становлять (0,51 %). У регіональному розрізі найбільш ураженими проявами терористичної діяльності є Донецька, Луганська, Одеська і Харківська області України. Такий розподіл пояснюється зосередженням на території вказаних регіонів екстремістських і терористичних груп та організацій, розгортанням ворожої агентурної мережі, значною часткою проросійськи налаштованих місцевих жителів, накопиченням у населення нелегальної зброї, великою протяжністю неконтрольованої ділянки сухопутного кордону із державою-агресором, постійною загрозою морського вторгнення в Україну у Чорноморському регіоні.

Зазначається, що терористична діяльність на території України носить груповий характер, передбачає використання вибухових пристроїв, зброї, запалювальних сумішей і в основному триває до одного року (70 %). За результатами експертного опитування працівників СБУ встановлено, що створенням терористичних груп або терористичних організацій на території України займаються військові формування і силові відомства РФ (62,3 %), міжнародні терористичні організації (17,4 %), незаконні збройні формування «ДНР» та «ЛНР» (14,6%), стійкі злочинні об'єднання (5,8 %). Визначено джерела

фінансування терористичної діяльності в Україні, до яких належать: кошти держави-агресора (50,6%), кошти від незаконного бізнесу в Україні (21,7 %), кошти від окремих політичних сил (20,5 %), таємні фонди міжнародних терористичних організацій (7,2 %). Висловлюється думка про гібридний характер терористичної діяльності, що полягає в комбінуванні цілеспрямованих насильницьких, технологічних, диверсійних та інформаційних протиправних дій на території України, проти громадян України за її межами, в інформаційному просторі України та в українському сегменті мережі Інтернет, у терористичних цілях. Зроблено висновок, що в нинішніх умовах посилюється загроза вчинення терористичних актів у місцях масового перебування людей, знищення та пошкодження об'єктів критичної інфраструктури, вчинення кіберзлочинів у терористичних цілях, захоплення заручників з цією метою.

У підрозділі 2.2 *«Особи, які здійснюють терористичну діяльність, та їх типологія»* проаналізовані соціально-демографічні, морально-психологічні і кримінально-правові ознаки осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за вчинення терористичних злочинів.

У результаті узагальнення кримінальних проваджень встановлено, що здебільшого особи, які провадять терористичну діяльність в Україні, є представниками соціально невлаштованої частини чоловічого населення віком 30–45 років (82 %) із базовою загальною середньою освітою (80%), що проживають у містах обласного і районного значення на тимчасово окупованій території, а також у східних і південних регіонах держави і не мають постійного роду занять та стабільних джерел доходів (понад 90 %). Із числа притягнутих до кримінальної відповідальності за терористичні злочини 97 % становлять громадяни України. З початку збройної агресії проти України на шлях терористичної діяльності першочергово стали радикально налаштовані молоді люди і противники діючого на той час політичного режиму, які брали участь у масових заворушеннях, захопленні державних будівель та споруд, викраденнях і вбивствах людей. Такі особи мають розмиті цінності і невизначені життєві перспективи, антиукраїнські погляди, сповідують екстремістську ідеологію, керуються прагненням безкарно вбивати військових і цивільне населення, знищувати майно та збагачуватися під час збройного конфлікту. Крім того, помітну роль у вчиненні терористичних злочинів відіграють колишні працівники силових структур і професійні військові. За даними експертного опитування працівників СБУ, участь у терористичній діяльності на території України беруть професійні військові (34,8 %), кримінальні елементи (30,4 %), місцеві жителі, які входять до складу незаконних збройних формувань (30,4 %), а також інші особи (представники спецслужб та їх агенти). Для злочинної поведінки терористів характерні чітке слідування інструкціям кураторів, конспірація, планування, розвідка, підготовка до вчинення терористичних актів, супровід і прикриття

під виконання злочинного наміру, використання вибухових пристроїв, зброї, запалювальних сумішей.

Запропоновано типологію терористів на підставі мотивації і спрямованості терористичної діяльності, згідно з якими в Україні за першим критерієм вирізняються корисливо вмотивовані терористи, ідеологічно вмотивовані терористи і терористи, які прагнуть стати відомими (прославитися), а за другим – політично спрямовані, націоналістично спрямовані і диверсійно спрямовані терористи.

У підрозділі 2.3 «*Детермінуючий комплекс терористичної діяльності в Україні*» визначено і розкрито зовнішньополітичні, внутрішньополітичні, ідеологічні й інформаційні, безпекові, соціально-економічні, організаційно-управлінські, нормативно-правові, соціально-психологічні криміногенні чинники, що породжують та зумовлюють терористичну діяльність в Україні.

Зовнішньополітичні чинники виникнення і поширення терористичної діяльності в цілому полягають у спробах РФ шляхом анексії територій, збройної агресії, пропаганди і терору повернути геополітичний вплив на державну політику України, не допустити її членства в ЄС і НАТО, протидіяти інтеграції національної економіки у європейський та світовий ринки, перешкоджати утвердженню європейських цінностей, ослабити спроможності системи національної безпеки і оборони, знищити національну ідентичність і незалежність України. До геополітичних чинників віднесено: фінансування тероризму, дискредитацію органів державної влади всередині країни і на міжнародному рівні, анексію АРК, збройну агресію РФ проти України, масове озброєння радикально налаштованих жителів східних регіонів, розпалювання ненависті до політичного режиму, організацію масових заворушень, політичних вбивств, захоплення влади на території АРК, Донецької і Луганської областей. Також сюди належить переправлення на територію України загонів російських найманців, бойовиків ПВК «Вагнер», диверсійно-розвідувальних груп, регулярних військових формувань РФ; створення, керівництво і ресурсне забезпечення незаконних збройних формувань, терористичних груп і організацій на території квазідержавних утворень «ДНР» і «ЛНР», а також координація терористичною і диверсійною діяльністю на території всієї України.

Внутрішньополітичні чинники виражаються в діяльності окремих політичних партій та агентів впливу, що спрямовується на поглиблення мовних, етнічних та релігійних протиріч у суспільстві, системну дискредитацію курсу внутрішньої і зовнішньої державної політики, свавільну критику політичного режиму, посилення недовіри до органів державної влади, провадження насильницьких методів боротьби за владу на центральному і місцевому рівнях. Серед зазначених чинників також вказується на зрив Мінських угод, переховування на території РФ учасників терористичних груп (організацій), незаконних військових і збройних формувань, що вчиняли терористичні акти на території України.

Ідеологічні й інформаційні чинники включають: нав'язування через мас-медіа антигуманних цінностей, блокування мовлення національних

телерадіокомпаній на території ОРДЛО, фальшування історії України, приниження мови і культури, а також пропаганду ідей екстремізму і тероризму, етнічної та релігійної нетерпимості, поширення фейків, використання нарративу, проведення спеціальних інформаційних операцій в інформаційному просторі, маніпулювання громадською думкою, підживлення протестних настроїв, виправдовування насильства і «війни всіх проти всіх».

Серед безпекових чинників вказуються системні недоліки і стратегічні прорахунки Военної доктрини України, Стратегії національної безпеки України, Концепції боротьби з тероризмом, Стратегії кібербезпеки України, Доктрини інформаційної безпеки, а також неналежний демократичний цивільний контроль за сектором безпеки і оборони та неспроможність сил безпеки і оборони захистити особу, суспільство і державу від впливу терористичних загроз.

Соціально-економічні чинники охоплюють низку факторів, що породжують низький рівень життя, економічну депривацію значної частини населення, нерівномірний соціально-економічний розвиток регіонів України, а також контрабанду зброї, боєприпасів, вибухових речовин, наркотичних засобів, фальсифікованих підкацизних товарів із території ОРДЛО в регіони України, легалізацію доходів, здобутих злочинним шляхом.

До організаційно-управлінських чинників віднесено: несформованість єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків; відсутність національної системи оцінювання терористичних загроз; неналежний рівень стратегічних комунікацій у секторі безпеки і оборони; недостатнє матеріально-ресурсне забезпечення, низький рівень управління і координації антитерористичною діяльністю уповноважених суб'єктів боротьби з тероризмом; технологічну відсталість інформаційно-аналітичних підрозділів і низьку фахову компетентність працівників у сфері боротьби з тероризмом; корупцію і непрозору кадрову політику в органах безпеки; недостатню міжнародну співпрацю з питань антитерористичної безпеки.

Нормативно-правові чинники виражаються у застарілості положень керівних документів стратегічного планування, в недоліках і колізіях антитерористичного законодавства України, неналежному нормативно-правовому забезпеченні діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом.

Соціально-психологічні чинники терористичної діяльності виражаються у деформаціях моральної, правової, побутової свідомості представників окремих соціальних груп населення, а також у кримінальних традиціях, звичаях та унормованості насильницької поведінки серед жителів східних і південних регіонів України.

Розділ 3 «Головні напрями протидії терористичній діяльності в Україні і світі» складається із трьох підрозділів і висновків.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний та міжнародний досвід боротьби з тероризмом»* розглянуто та узагальнено антитерористичне законодавство, систему міжнародних інституцій і їх повноваження, програмні документи, а також країні практики протидії тероризму у США, Великій Британії, Ізраїлі,

ФРН та інших країнах. Визначено головні напрями протидії терористичній діяльності на міждержавному і регіональному рівнях, зокрема, це: розвиток антитерористичної політики ЄС; упровадження положень Конвенцій ООН і РЄ у законодавство і практику різних країн; створення Антитерористичного реєстру ЄС; удосконалення міграційної політики і прикордонного контролю; надання додаткових повноважень правоохоронним органам та спеціальним службам; постійне оновлення інформаційно-розшукових систем; використання новітніх інформаційних технологій для моніторингу кіберпростору, підозрілих фінансових операцій, людинопотоку, транспортного трафіку; посилення покарання за терористичні злочини; удосконалення механізму міжнародної взаємодії та обміну інформацією у сфері боротьби з тероризмом та ін.

У підрозділі 3.2 «*Стратегічні напрями розвитку державної антитерористичної політики*» вказано концептуальні підходи до забезпечення антитерористичної безпеки держави, що включають розбудову системи Національної стійкості держави і суспільства до впливу терористичних та інших видів загроз, захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб від терористичних посягань, створення безпечного середовища життєдіяльності на території всієї держави, запобігання, виявлення і припинення терористичної діяльності. Пропонуються такі стратегічні напрями розвитку державної антитерористичної політики: завершення збройного конфлікту, звільнення тимчасово окупованих територій, відновлення територіальної цілісності і державного суверенітету України; розбудова системи Національної стійкості держави і суспільства до терористичних та інших видів загроз; реформування сектору безпеки і оборони; становлення і розвиток стратегічних комунікацій сектору безпеки і оборони; розроблення загальнодержавної стратегії і тактики протидії терористичній діяльності, прийняття державної цільової програми боротьби з тероризмом; удосконалення законодавства у сфері боротьби з тероризмом; створення системи захисту об'єктів можливих терористичних посягань; формування культури безпечної поведінки фізичних і юридичних осіб та нетерпимого ставлення до ідеології екстремізму і тероризму; протидія фінансуванню тероризму; залучення громадянського суспільства до боротьби з тероризмом; міжнародна співпраця у сфері боротьби з тероризмом та інтеграція України до глобального безпекового простору; здійснення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і суб'єктами боротьби з тероризмом.

У підрозділі 3.3 «*Пріоритетні заходи запобігання і протидії терористичній діяльності в Україні*» охарактеризовано систему суб'єктів боротьби з тероризмом і запропоновано комплекс заходів щодо запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності, мінімізації та усунення наслідків такої діяльності. Запобігання терористичної діяльності виявляється у профілактиці поширення екстремістських поглядів та залучення соціально невлаштованих груп населення до терористичної діяльності, а також у здійсненні інших загальносоціальних заходів із зменшення кількості потенційних учасників терористичної діяльності; обмеження дії й усунення причин та умов відтворення

терористичної діяльності; удосконалення порядку і технологій здійснення прикордонного, митного, міграційного контролю за переміщенням людей, майна і транспортних засобів на територію України та за її межі, а також удосконалення механізму державного фінансового моніторингу фінансових операцій; проведення навчань з підготовки населення до дій в умовах терористичного акту; інформаційно-аналітичне забезпечення превентивної діяльності (оцінювання терористичних ризиків і загроз, оновлення інформаційно-довідкових та інформаційно-розшукових баз даних, створення загальнодержавних реєстрів) суб'єктів протидії терористичній діяльності, а також розширення мережі державних ситуаційних центрів та використання можливостей інформаційно-аналітичних комплексів «Безпечне місто» на рівні територіальних громад; розбудова системи захисту об'єктів критичної інфраструктури.

Виявлення і припинення терористичної діяльності охоплює комплекс заходів із викриття проявів терористичної діяльності, встановлення осіб, які беруть у ній участь, притягнення їх до кримінальної відповідальності, знешкодження або екстрадиція. Йдеться про створення переліку терористичних організацій і осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності в Україні; оперативно-розшукові, розвідувальні і контррозвідувальні заходи із своєчасного виявлення та припинення злочинів, пов'язаних із терористичною діяльністю, викриття та знешкодження злочинних об'єднань, агентурних мереж; встановлення винних у провадженні терористичної діяльності осіб, джерел фінансування тероризму; ліквідацію каналів переправлення зброї, вибухівки, спецзасобів для провадження терористичної діяльності; контрольно-дозвільні процедури і режимні заходи з дотримання правил, обмежень і заборон в'їзду/виїзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території України; превентивне затримання в районі проведення АТО; проведення спеціальних операцій; заморожування активів, пов'язаних із тероризмом та його фінансуванням; ліквідацію юридичних осіб за терористичну діяльність і конфіскацію їх майна; внесення до санкційних переліків Ради Безпеки ООН та переліку осіб, пов'язаних із провадженням терористичної діяльності; застосування спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за терористичні злочини та ін.

Усунення та мінімізація наслідків терористичної діяльності полягає у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, відновленні штатного режиму роботи об'єктів терористичних посягань, відшкодуванні шкоди потерпілим від терористичних актів, здійсненні соціально-психологічної та медичної реабілітації жертв терористичних злочинів, проведенні соціальної адаптації і захисту осіб, які добровільно припинили участь у терористичній діяльності та ін.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено наукове завдання, що полягає у дослідженні кримінологічної природи терористичної діяльності, її детермінант та розробленні на цій основі рекомендацій щодо напрямів і заходів протидії терористичній діяльності в Україні.

До найбільш вагомих висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації, необхідно віднести такі.

1. У доктрині кримінального права і кримінології терористична діяльність найчастіше досліджувалася у контексті пізнання явища тероризму та кримінальної відповідальності за терористичні злочини. Науково обґрунтованих суджень і висновків щодо кримінологічної природи терористичної діяльності, її структури, механізму здійснення, причинності явно бракує. У зв'язку із постійною зміною стратегії і тактики дій терористичних об'єднань існуючі уявлення про форми і прояви сучасної терористичної діяльності швидко застарівають.

2. Відповідно до праксіологічного підходу, терористична діяльність становить сукупність дій щодо організації, керівництва, ресурсного забезпечення та іншого сприяння функціонуванню злочинних об'єднань терористичного спрямування, а також підготовку і вчинення терористичних актів та інших злочинів у терористичних цілях. За структурною будовою вона складається із таких елементів, як предмет, об'єкт, мотиви, цілі, засоби, суб'єкти і результати терористичної діяльності. В Україні терористична діяльність полягає в комбінуванні цілеспрямованих насильницьких, технологічних, диверсійних та інформаційних протиправних дій на території України, проти громадян України за її межами, в інформаційному просторі та в українському сегменті мережі Інтернет, у терористичних цілях.

3. Оцінка стану терористичної діяльності упродовж 2013–2019 рр. дозволяє вирізнити такі тенденції: стрімке зростання рівня терористичних злочинів із початком збройного конфлікту на Сході України та в активній фазі проведення АТО; певна стабілізація криміногенної ситуації після 2016 р.; основна спрямованість терористичної діяльності на вчинення терористичних актів; найвища її інтенсивність на тимчасово окупованих територіях Луганської і Донецької областей, а також у Харківській та Одеській областях; постійна зміна рівня і структури терористичних загроз.

4. За соціально-демографічною характеристикою найбільшу питому вагу у складі контингенту терористів становлять чоловіки віком 30–45 років певного роду заняття і стабільних джерел доходів, що в основному проживають на тимчасово окупованій території України. Домінуючими морально-психологічними ознаками злочинців є екстремістські погляди, вороже сприйняття людей із проукраїнською позицією, готовність до тяжких форм насильства і байдуже ставлення до загибелі випадкових жертв. Найвищою кримінальною активністю вирізняються учасники стійких злочинних об'єднань, незаконних військових та збройних формувань, працівники силових відомств РФ.

За мотивацією і спрямованістю терористичної діяльності усіх злочинців поділено на корисливо вмотивованих, ідеологічно вмотивованих терористів і терористів, які прагнуть стати відомими, а також на політично спрямованих, націоналістично спрямованих і диверсійно спрямованих терористів.

5. Детермінуючий комплекс терористичної діяльності утворюють зовнішньополітичні, внутрішньополітичні, ідеологічні й інформаційні, безпекові, соціально-економічні, організаційно-управлінські, нормативно-правові, соціально-психологічні криміногенні чинники, сукупна дія яких викликає деформації моральної і правової свідомості членів суспільства, формує мотивацію до участі в терористичній діяльності і створює для цього сприятливі умови. Терористична діяльність на території України обумовлена збройною агресією РФ і є одним із засобів ведення гібридної війни проти нашої країни. На виникнення і поширення терористичної діяльності в Україні значний вплив справили такі явища, як збройний конфлікт, політична криза, неефективна стратегія національної безпеки, бідність значної частини населення, пропаганда держави-агресора, анексія і окупація територій, інспірований зовні сепаратизм, екстремізм, українофобські настрої на Сході і Півдні України, штучно розкручені мовні і релігійні протиріччя, неконтрольований обіг зброї і боєприпасів, втрачений контроль над значною ділянкою державного кордону.

6. Міжнародний і закордонний досвід боротьби з тероризмом виражається у запровадженні в національне законодавство положень універсальних і регіональних нормативно-правових актів; стримуванні поширення ідеології екстремізму і тероризму; захисті об'єктів можливих терористичних посягань; розширенні повноважень правоохоронних органів та спеціальних служб, кримінальне переслідування учасників терористичних організацій, збільшення заходів безпеки на кордонах; протидія фінансуванню тероризму; міжнародна співпраця з правоохоронними органами і спеціальними службами іноземних держав, антитерористичними структурами ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, іншими міжнародними організаціями, що здійснюють боротьбу з тероризмом, на підставі міжнародних договорів.

7. Стратегія протидії терористичній діяльності включає визначення інституційних, організаційних, правових, управлінських засобів забезпечення антитерористичної безпеки держави і суспільства від впливу терористичних загроз. Для цього пропонується розбудовувати систему Національну стійкості до впливу терористичних та інших видів загроз, що включає оцінювання ризиків і загроз національній безпеці, розвиток стратегічних комунікацій у секторі безпеки, розбудову інфраструктури захисту об'єктів можливих терористичних посягань, розвиток мережі державних ситуаційних центрів стратегічного управління антитерористичною діяльністю, використання інноваційних технологій пошуку і викриття окремих осіб, груп та організацій, що планують та здійснюють терористичну діяльність, інтеграцію до європейських та євроатлантичних систем колективної безпеки.

8. Протидія терористичній діяльності в Україні охоплює комплекс заходів щодо запобігання, виявлення і припинення терористичної діяльності, мінімізацію та усунення наслідків такої діяльності. Пріоритетними заходами

запобігання проявам тероризму є упередження виникнення і поширення екстремістської й терористичної ідеології у суспільстві; обмеження дії й усунення причин та умов відтворення терористичної діяльності; удосконалення порядку і технологій прикордонного, митного, міграційного контролю і фінансового моніторингу; навчання населення безпечній поведінці в умовах високого рівня терористичної загрози; удосконалення інформаційно-пошукових баз даних.

Виявлення і припинення терористичної діяльності охоплює комплекс оперативно-розшукових, розвідувальних, контррозвідувальних, режимних, фінансових та інших спеціальних заходів із викриття і припинення запланованих терористичних злочинів, встановлення кола учасників терористичної діяльності та їх кримінального переслідування, мінімізації наслідків вчинення терористичних актів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Мокляк В. В. Сучасний тероризм як соціальне явище: сутність та форми прояву. *Проблеми законності*. 2016. № 135. С. 147–156.
2. Мокляк В. В. Сучасний досвід США у сфері запобігання тероризму. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 34. С. 219–229.
3. Мокляк В. В. Кримінологічний аналіз кількісних та якісних показників вимірювання терористичної злочинності в Україні. *Национальный юридический журнал: Теория и практика*. 2017. № 2-2 (30). С. 159–163.
4. Мокляк В. В. Сучасний стан наукового дослідження терористичної діяльності в Україні. *Право і суспільство*. 2019. № 1. С. 143–149.
5. Мокляк В. В. Сучасна стратегія запобігання терористичній діяльності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 279–283.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Мокляк В. В. Деякі причини відсутності єдиного підходу до розуміння явища тероризму. *Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи*: матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 50-річчю каф. кримінології та кримінально-виконавчого права (м. Харків, 9 груд. 2016 р.) / за ред. В. Я. Тація, Б. М. Головкина. Харків: Право, 2016. С. 226–228.
7. Мокляк В. В. До питання про досвід Великої Британії у сфері запобігання тероризму. *Злочинність у глобалізованому світі*: матеріали XVI Всеукр. кримінолог. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Харків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкина. Харків: Право, 2017. С. 251–253.
8. Мокляк В. В. До питання про роль засобів масової інформації у терористичній діяльності. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав.

2017 р.): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2017. С. 339–341.

АНОТАЦІЯ

Мокляк В. В. Протидія терористичній діяльності в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України. – Харків, 2020.

Дисертація присвячена осмисленню кримінологічної природи терористичної діяльності, визначенню її детермінуючого комплексу та розробленню системи заходів протидії їй в Україні.

Терористична діяльність розглянута як один із засобів ведення гібридної війни РФ проти України, а також як різновид стійких злочинних практик, спрямованих на порушення громадської безпеки, дестабілізацію суспільного життя, залякування населення, створення загрози національній безпеці.

Основна роль у структурі детермінант терористичної діяльності належить зтяжному збройному конфлікту, деформаціям моральної і правової свідомості у вигляді екстремістських поглядів, українофобських настроїв, байдужого ставлення до загибелі людей і знищення об'єктів власності, що породжує внутрішню готовність до вчинення терористичних актів та інших злочинів із терористичною метою.

Протидія терористичній діяльності в цілому зводиться до удосконалення механізму забезпечення антитерористичної безпеки держави, запобігання, виявлення і припинення злочинів, пов'язаних із терористичною діяльністю, притягнення до кримінальної відповідальності або знешкодження терористів, мінімізацію та усунення наслідків терористичної діяльності в Україні.

Ключові слова: тероризм, терористичні загрози, терористична діяльність, антитерористична безпека, запобігання і протидія терористичній діяльності.

АННОТАЦИЯ

Мокляк В. В. Противодействие террористической деятельности в Украине. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Научно-исследовательский институт изучения проблем преступности имени академика В. В. Сташиса Национальной академии правовых наук Украины. – Харьков, 2020.

Диссертация посвящена осмыслению криминологической природы террористической деятельности, определению ее детерминирующего комплекса и разработке системы мер противодействия ей в Украине.

Террористическая деятельность рассмотрена как одно из средств ведения гибридной войны РФ против Украины, а также как разновидность стойких преступных практик, направленных на нарушение общественной безопасности, дестабилизацию общественной жизни, запугивание населения, создание угрозы национальной безопасности.

Основная роль в структуре детерминант террористической деятельности отводится затяжному вооруженному конфликту, деформациям морального и правового сознания в виде экстремистских взглядов, украинофобских настроений, безразличного отношения к гибели людей и уничтожению объектов собственности, что порождает внутреннюю готовность к совершению террористических актов и других преступлений в террористических целях.

Противодействие террористической деятельности в Украине в целом сводится к совершенствованию механизма обеспечения антитеррористической безопасности государства, предотвращению, выявлению и прекращению преступлений, связанных с террористической деятельностью, привлечению к уголовной ответственности или обезвреживанию террористов, минимизации и устранению террористической деятельности в Украине.

Ключевые слова: терроризм, террористические угрозы, террористическая деятельность, антитеррористическая безопасность, предотвращение и противодействие террористической деятельности.

SUMMARY

Mokliak V.V. Counter measures against terrorist activities in Ukraine. – *Qualification scientific work as a manuscript.*

Thesis for the degree of Candidate of Law (Ph.D.) in specialty 12.00.08 «Criminal Law and Criminology; Penitentiary Law». – Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems National Ukrainian Academy of Law Sciences. – Kharkiv, 2020.

The dissertation is devoted to understanding the criminological nature of terrorist activity, defining its determining complex and developing a system of measures to counter in Ukraine.

Terrorist activity is considered as one of the means of waging a hybrid war of the Russian Federation against Ukraine, as well as a kind of persistent criminal practices aimed at violating public safety, destabilizing public life, intimidating the population, creating a threat to national security.

The criminological characteristics of terrorist activity, which reflects the multiple increase in the level of terrorism crime during the anti-terrorist operation, the structural predominance of terrorist acts among the crimes covered by this activity,

regional distribution in the temporarily occupied territories of Ukraine, as well as in Kharkiv and Odessa regions.

The determining complex of this phenomenon is defined and revealed, which includes interconnected foreign policy, domestic policy, ideological and informational, security, socio-economic, organizational-administrative, normative-legal, socio-psychological criminogenic factors. The main role in the structure of these factors belongs to the protracted armed conflict, destructive information and psychological impact on the minds of people with anti-social views, organizational and material support of terrorist activities by law enforcement agencies and special services, low capacity of security forces to protect people, society and the state from terrorist threats.

Proposals for countering terrorist activities in Ukraine have been developed, which are generally reduced to improving the mechanism of ensuring the state's anti-terrorist security, preventing, detecting and stopping crimes related to terrorist activities, prosecuting or neutralizing terrorists, minimizing and eliminating the consequences of terrorist activities.

Key words: terrorism, terrorist threats, terrorist activity, anti-terrorist security, prevention and counteraction to terrorist activity.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This not only helps in tracking expenses but also ensures compliance with tax regulations. The text further explains how proper record-keeping can prevent disputes and provide a clear audit trail.

Next, the document outlines the various methods used for data collection and analysis. It mentions that primary data is often gathered through surveys and interviews, while secondary data is sourced from existing reports and databases. The analysis phase involves identifying trends, patterns, and correlations within the data set. This process is crucial for making informed decisions and developing effective strategies.

The document also touches upon the challenges faced during data analysis, such as data quality issues and incomplete information. It suggests that regular data audits and validation can help mitigate these risks. Additionally, it highlights the need for transparency in reporting and the importance of communicating findings clearly to stakeholders.

In conclusion, the document stresses that a systematic approach to data management and analysis is essential for organizational success. By following best practices and staying updated on industry trends, businesses can gain valuable insights and optimize their operations. The final section provides a summary of key points and offers recommendations for further research and implementation.

The document is structured as follows:

- Introduction
- Methodology
- Data Collection
- Data Analysis
- Results and Discussion
- Conclusion

Each section is supported by relevant data and references to ensure the credibility of the findings. The document is intended for use by researchers, analysts, and decision-makers in various industries.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент
Таволжанський О. В.

Підписано до друку 28.08.2020 р. Формат 60x90/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Надруковано на різнографі.
Умов. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 288975

Друкарня «Аладдин-Принт»
61023, м. Харків, вул. Донець-Захаржевського, 6/8
Тел.: (057) 7170999 <http://aladdin-print.ua>
Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.